

A családon belüli erőszak statisztikai jellemzői - az 1997 és 2002 között ismertté vált bűncselekmények kriminálstatisztikai elemzése¹

A családon belül történt bűncselekmények kriminálstatisztikai elemzését az 1997-2002 közötti, hat éves időszakra, a rendelkezésre álló Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ERÜBS) adatai alapján végeztük el. Családon belüliként értékeltünk minden olyan esetet, ahol az elkövető a gyermeke/nevelt gyermeke, házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa, illetve közeli hozzátartozója sérelmére követte el a bűncselekményt. A családi kapcsolatot az elkövető relációjában vizsgáltuk, azaz, hogy az elkövető milyen rokoni kapcsolatban volt a sértettel. A hozzátartozói viszonyt három nagy kategóriába soroltuk:

- házastárs/élettárs, volt házastárs/volt élettárs;
- szülő/nevelőszülő (az elkövető a gyermeke/nevelt gyermeke sérelmére követte el a tettét);
- közeli rokon (az elkövető valamely szülője, nagyszülője, unokája, testvére illetve egyéb hozzátartozója sérelmére követte el a cselekményt).

Előzetesen megállapítható, hogy családon belül a legtöbb bűncselekményt a házastárs/ élettárs sérelmére követik el. Figyelemre méltó, hogy szinte minden vizsgált bűncselekménynél magas sértetti arányt mutat az egyéb hozzátartozó kategóriája² is.

1. Összes bűncselekmény

1997 és 2002 között az összes **bűnelkövető** számában csökkenés tapasztalható.³ Az esetek nagy többségében férfi az elkövető (87%-ban a hat év átlaga szerint - számuk évente 110 000-120 000 között volt). A női elkövetők száma egyre magasabb, de még így is sokkal kevesebb, mint a másik nemé.⁴ Az elkövetők kor szerinti megoszlása nem mutat nagy változásokat, többségük 18 év feletti (88% átlagosan).⁵ A fiatalok bűnelkövetők száma 9% körüli volt a vizsgált időszakban.⁶ Gyermekkorú az összes elkövető kb. 3%-a, ez azt jelenti, hogy átlagosan évente mintegy 4000 tizennégy év alatti gyermek elkövető volt az elmúlt hat év során.

¹ Megjelent a *Családi iszonyok* c. kötetben, szerk.: Virág György, Kjk Kerszöv, Budapest, 2005., 159-175. old.

² Ide tartozik az unokahúg/öcs, a nagybácsi/néni, a sógor/nő, a vej/meny, az após/anyós kapcsolat.

³ 7%-kal kevesebben követtek el bűncselekményt, mint 1997-ben - ekkor 139 000 elkövetőt, míg 2002-ben 130 000 körülit regisztráltak.

⁴ 2002-ben 10%-kal többen voltak, mint 1997-ben. A női elkövetők száma 18 000 körüli.

⁵ Számuk 2002-ben 6%-kal kevesebb volt (114 000), mint 1997-ben.

⁶ Számuk 2002-ben 16%-kal csökkent (12 000) 1997-hez képest.

Az összes **sértett** száma 1997 és 2002 között fokozatos csökkenést mutat: 2002-ben a háromnegyede volt az 1997-es adatnak.⁷ A bűncselekmények áldozatai is leginkább felnőttek (96%), a fiatal- és gyermekkorúak száma alacsonynak mondható. A csökkenő sértett számon belül azonban a fiatakorú sértettek száma 30%-kal emelkedett 2002-re 1997-hez képest⁸, és a gyermekkorú áldozatok száma is egyre gyarapodott⁹. A sértettek is inkább férfiak (65% - számuk 200 000 körüli). A nők sérelmére elkövetett bűncselekmények száma szintén csökkenést mutat.¹⁰

1.1. Az összes elkövető és sértett közötti kapcsolat

Az összes bűnelkövetőnek a hat év alatt átlagosan „csupán” 5,6%-a lépett fel hozzátartozója ellen. (2002-re ez az arány megközelítette a 6 %-ot.) Az alacsony arányt a számok talán jobban érzékeltetik: a 130-140 000 elkövető közül kb. 7500-7600 követte el családjában a bűncselekményt. Ha családon belül történt a bűncselekmény, akkor a hat év alatt átlagosan az elkövetők 43%-a - a 7500 elkövető közül 3200-3300 - házastársa/élettársa, illetve volt házastársa/volt élettársa ellen lépett fel.¹¹ (Ezen belül 46%-ban az együtt élő, míg 54%-ban a volt házastárs/élettárs ellen.) Közeli rokon sérelmére 36%-ban (2700-2800 elkövető) követtek el valamilyen törvénybe ütköző cselekedetet. A vizsgált hat év során csökkent számuk, bár nem egyenletesen.¹² Az elkövetők inkább az egyéb hozzátartozójuk sérelmére követtek el bűncselekményt; számuk 1300 körül volt a vizsgált években. (2. sz. ábra) A gyermeke sérelmére fellépő szülő/nevelő aránya a hat év során, az összes családon belül elkövetett bűncselekményt tekintve, átlagosan 21% (évente 1500-1600 elkövető). 1997-hez képest 1999-ig csökkent az arányuk, ugyanakkor azóta egyenletes emelkedés mutatkozik a statisztikában. 2002-ben már a családtagja ellen vétők 23%-a volt a sértett szülője/nevelője. 1997-hez képest 18%-kal több szülő/nevelőszülő követett el gyermeke ellen valamilyen bűncselekményt 2002-ben. Ha az elkövető a sértettnek a szülője/nevelője, akkor (átlagosan) 88%-ban a vér szerinti szülője.¹³

⁷ Amíg 1997-ben közel 323 000, addig 2002-ben 241 000 sértettet regisztráltak.

⁸ 2002-ben 8000 felett volt, míg 1997-ben 6500 körüli volt.

⁹ Az összes sértettnek „csupán” 1 %-a volt 14 év alatti az elmúlt években, de a 2001-es legalacsonyabb értékhez (2828) képest 2002-ben növekedést mutattak a számok (3673). (1997-ben egyébként 3722 gyermekkorú sértettet regisztráltak.)

¹⁰ 2002-re 110 000-ről 86 000-re csökkent számuk hat év alatt, ami kb. 4/5-e az 1997-es adatnak.

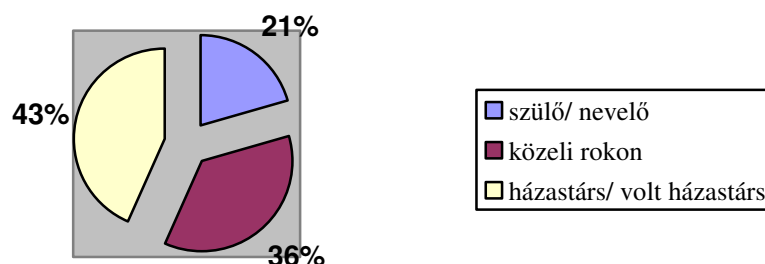
¹¹ 1997-hez képest 1999-ig nőtt a számuk, majd két év csökkenés után 2002-ben ismét növekedést jeleznek az adatok. (5%-kal többen voltak 2002-ben, mint 1997-ben.)

¹² 1998-ra emelkedett, 1999-2001 között csökkent, majd 2002-ben ismét növekedett.

¹³ Míg 1997-ben 1337-en, 2002-ben 1592-en követtek el büntetett gyermekük ellen.

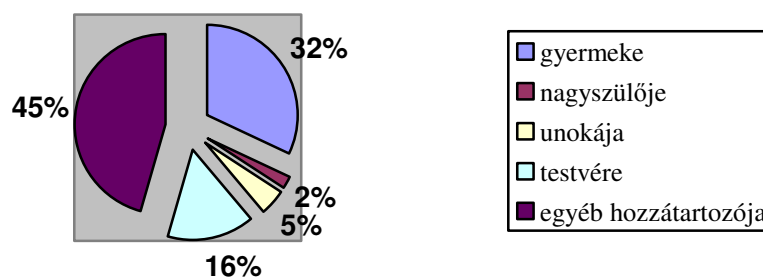
1. ábra: Elkövetők és sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

Az összes elkövető, ha az elkövető a sértett valamely családtagja volt

2. ábra: Elkövetők és sértettek viszonyának megoszlása a közeli rokon sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

Ha az elkövető a sértett közeli rokona volt

1.2 A férfi elkövetők és a sértettek közötti kapcsolat

Tíz bűncselekmény közül kilencet férfiak követnek el - az összes elkövető 87%-a férfi volt az elmúlt évek során (közel 120 000 fő évente). A családon belüli erőszakra vonatkozó adatok értelemszerűen hasonló megoszlást mutatnak. A férfi elkövetők átlagosan 5%-a (évente mintegy 6000 fő) követte el a bűncselekményt a családja valamely tagja ellen.¹⁴ A legtöbb esetben volt feleségük/volt élettársuk (1500), feleségük/élettársuk (1200), gyermekük (1100), illetve egyéb hozzátartozójuk (1000) volt az áldozat.

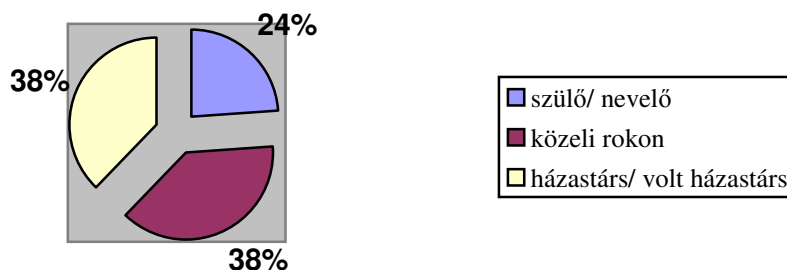
¹⁴ A családján belül bűncselekményt elkövető férfiak száma 1999-ig folyamatosan emelkedett. 2001-ben volt a legalacsonyabb a számuk, ami 2002-ben ismét növekedett. 2,5%-kal többen voltak 2002-ben, mint 1997-ben: számuk 6222-ről 6382-re nőtt.

1.3 A női elkövetők és a sértettek közötti kapcsolat

A bűnelkövető nők száma jóval alacsonyabb. A női elkövetők aránya 13%-os, számuk évente 17 000-18 000 fő. Ha nő volt az elkövető, akkor a hat év alatt átlagosan 7%-ban követett el bűncselekményt valamely családtagja sérelmére. Az arány magasabb a férfiakéhoz viszonyítva, ugyanakkor ez „csupán” mintegy 1100-1200 nőt jelent.¹⁵ Ha a női elkövető a családján belül követte el tettét, akkor az esetek 38%-ában a házastársa/élettársa, illetve volt házastársa/volt élettársa volt a sértett.¹⁶ (Ezen belül - a férfiakkal ellentétben - 61%-ban a férj/élettárs - a még fennálló kapcsolat - a sértett.¹⁷) A valamely közeli rokona ellen vétő nők száma a hat év alatt évről évre változott: folyamatos ingadozást mutat¹⁸. A férfiakhoz viszonyítva a nők magasabb arányban követnek el büntettet egyéb hozzátartozójuk sérelmére, míg alacsonyabb a szüleik, illetve a testvérük ellen vétők aránya. A női elkövetők 24%-a szülője/nevelője a sértettnek. (3. sz. ábra) Ezen belül is leggyakrabban (90%) a vér szerinti anyja a tettes.¹⁹ Évente mintegy 300 anyát regisztrálnak, aki valamilyen büntettet követ el gyermeke sérelmére. A vizsgált időszakban a nők leginkább férjük/élettársuk (280 nő évente), vérszerinti gyermekük (265 nő évente), illetve egyéb hozzátartozójuk (238 nő évente) sérelmére követtek el bűncselekményt.

3. ábra: Női elkövetők és sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

Az összes női bűnelkövető, ha a sértett valamely családtagja volt

¹⁵ A hozzátartozója sérelmére büntettet elkövető nők száma 1998-ban 11%-kal emelkedett, majd ezt követően 2001-ig folyamatosan csökkent, 2002-ben ezzel szemben ismét nőtt.

¹⁶ 1998-ban emelkedett a számuk, 1999-2001 között csökkent, 2002-ben ismét növekedett. Míg 1997-ben 487 nő lépett fel a férje, élettársa/volt férje, volt élettársa sérelmére, 1998-ban 499-en, 2001-ben 396-an, 2002-ben 479-en.

¹⁷ Számuk 300 körüli a vizsgált időszakban. Míg 1997-ben a férje/élettársa ellen fellépő nők száma 309 volt, volt férje/volt élettársa sérelmére 178-an léptek fel. 2002-ben 278-an követtek el valamilyen bűncselekményt férjük/élettársuk sérelmére, míg 201-en volt házastársuk/ volt élettársuk sérelmére.

¹⁸ A 2002-es adat közel 20%-kal mutat többet, az 1997-es adathoz képest - 500 körüli azon nők száma, akik közeli hozzátartozójuk sérelmére követtek el valamilyen büntettet.

¹⁹ 1998-ra emelkedett a gyermekük ellen vétő anyák száma, majd két évig csökkent, 2001 óta ezzel szemben ismét növekedik. (2002-ben 22%-kal voltak többen, mint 1997-ben.)

2. Egyes bűncselekmények

2.1 Személy ellen elkövetett bűncselekmények

A személy ellen elkövetett bűncselekményeket leggyakrabban felnőtt férfiak követik el felnőtt férfiak sérelmére. Családon belül az esetek mintegy negyede történik.

2.1.1 Emberölés (Btk. 166. §)

Az emberöléseket is többnyire felnőtt férfiak valósítják meg felnőtt férfiak ellen. Figyelemre méltó azonban, hogy az emberöléseknek már közel a fele (43%) a családon belül történik.

Az emberölést és kísérletét **elkövetők** számának alakulása az elmúlt hat évben csökkenést mutat - 1997-hez képest 2002-ben 20%-kal volt kevesebb.²⁰ Az elkövetők mintegy 4/5-e férfi,²¹ a női elkövetők száma 65-70 közötti évente.²² Az elkövetők döntően felnőtt korúak (93%, kb. 380 fő évente).²³

Az emberölés és kísérlete büntettének **sértettjeinek** száma 1997-hez képest 2002-ben 16%-kal csökkent.²⁴ A legtöbben (445-en) 1998-ban váltak befejezett, illetve megkísérelt emberölés áldozatává. Ezt a bűncselekményt is leginkább férfiak sérelmére követik el (250 körüli volt a számuk évente) - a nemek szerinti megoszlás 65-35%. A nők sértetti száma (150) a férfiakéval ellenkező tendenciát mutat. 2002-ben vált a vizsgált hat év során a legkevesebb nő emberölés sértettjévé (háromnegyede volt az 1997-es adatnak). Az esetek igen nagy számában felnőtt korú sértetről van szó (91% körüli a hat év során; számuk 300-350 között váltakozott). 2002-ben 15%-kal kevesebb 18 év feletti sértettje volt ennek a bűncselekménynek 1997-hez képest²⁵. A gyermekkorú sértettek aránya 7% volt, ez kb. 20-30 gyermeket jelent évente. 2002-ben 38%-kal kevesebb 14 év alatti sértettje volt az ilyen típusú bűncselekménynek 1997-hez képest.²⁶ A fiatalok sértettek száma alacsony átlagosan 7 fiatalok sértett volt a vizsgált időszakban évente.

²⁰ 1997-ben 456, 2002-ben 371.

²¹ Számuk 330-340 között változott évente.

²² A női elkövetők 15%-kal kevesebben voltak 2002-ben 1997-hez képest, számuk 74-ről 63-ra csökkent. 1998-ban 85 nő követett el emberölést. (A gyermekkorú sértettek száma ekkor a legmagasabb, ami a csecsemőgyilkosságok nagy számával magyarázható.)

²³ A 18 év alatti elkövetők száma nem jelentős: a fiatalok elkövetők aránya 6% körüli volt a hat év során (2002-ben 3/4-e volt az 1997-es adatnak – ez évente kb. 20 elkövetőt jelent). A 14 év alatti elkövetők száma nagyon alacsony volt (5 alatti esetszám).

²⁴ 427-ről 357-re csökkent hat év alatt.

²⁵ 389-ről 330-ra, évente átlagosan 360 fő.

²⁶ 31-ről 19-re csökkent. (1998-ban volt a legmagasabb a számuk, ebben az évben 44-et regisztráltak.)

A befejezett vagy megkísérelt emberölések 43%-a családon belül történik. Az emberölést elkövető férfiak 36%-ban követték el ezt a bűncselekményt hozzátartozójuk sérelmére (ez évente kb. 120-130 elkövetőt jelent). A családon belül emberölést elkövető férfiak mintegy fele (49% - átlagosan évente 50) házastársát/élettársát öli meg. (4. sz. ábra) A másik két hozzátartozói csoport sérelmére alacsony számban követik el ezt a bűncselekményt. Jelentős azon férfiak száma, akik szülei sérelmére követték el ezt a bűntettet (1999-ben 34-en, egy évvel később csupán 5-en, azóta 13-14-en voltak évente.) Egyéb hozzátartozó sérelmére évente kb. 15, testvére sérelmére 11 férfi követett el emberölést. A vér szerinti gyermekét megölő apák száma 14 körüli évente. A női elkövetők száma ugyan alacsonyabb (70 körüli évente), a családon belüli arány azonban 76%-os - sokkal magasabb, mint a másik nem esetében.²⁷ Ez a magas arány ellenére átlagosan 53 nőt jelent évente. A férfiakkal viszonyítva arányaiban több nő követ el emberölést vagy kísérletét a férje/élettársa, illetve gyermeke sérelmére. A valamely hozzátartozója ellen emberölést elkövető nők több mint fele (56% - évente mintegy 30 nő) házastársát/élettársát volt házastársát/volt élettársát öli meg. (5. sz. ábra) Közülük mintegy 26-an a még fennálló kapcsolatban teszik ezt. Az emberölést elkövető nők egyharmada - évente kb. 20 anya - követi el az emberölést, illetve annak kísérletét gyermeke sérelmére. A közeli rokonuk ellen vétő nők száma 10 alatti.

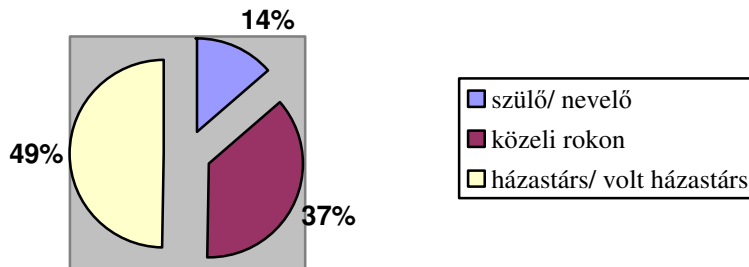
Az emberölés és annak kísérlete tehát jelentős arányban fordul elő családon belül. Említésre méltó, hogy a férfi és a női elkövetők száma között ennél a bűncselekménynél nincsen akkora különbség, mint más büntettekénél. (Míg kb. 50 férfi, addig 30 nő követ el emberölést házastársa/élettársa sérelmére²⁸.) A nők, ha valamely rokonuk ellen követnek el emberölést, leginkább férjük/élettársuk, illetve gyermekük sérelmére teszik azt.

²⁷ A legmagasabb közel 80%-os arányt 1997-ben és 2000-ben mutatja a statisztika.

²⁸ Ez a még fel nem bomlott kapcsolatra vonatkozik.

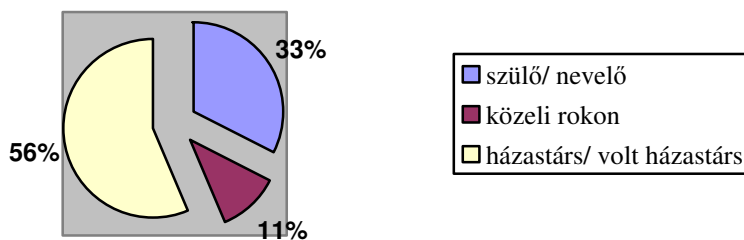
4. ábra: Megkísérelt és befejezett emberölést elkövető férfiak és sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

Az emberölés és kísérlete bűncselekmény férfi elkövetője a sértettel való kapcsolat megoszlása szerint, ha a bűncselekmény családon belül történt

5. ábra: Megkísérelt és befejezett emberölést elkövető nők és sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

Az emberölés és kísérlete bűncselekmény női elkövetője a sértettel való kapcsolat megoszlása szerint, ha a bűncselekmény családon belül történt

2.1.2 Testi sértés (Btk. 170. §)

A testi sértésekre is elmondható, hogy leginkább felnőtt férfiak követik el felnőtt férfiak sérelmére. Bár a családon belüli elkövetésnél vélhetőleg magas a látencia, a hatóság tudomására jutó testi sértések harmada (30%) is a családon belül történik – a férfi elkövetők 27%-a, a nők 43%-a követi el a testi sértést valamely hozzátartozója sérelmére. Ezen belül leginkább - a férfiak 50%-a, a nők közel 60%-a - a partnert/volt partnert bántalmazták.

2.1.2.1 Könnyű testi sértés

A könnyű testi sértés büntettének **elkövetőit** mutató statisztikai görbe hullámzó.²⁹ Az elkövetők száma 890 körüli évente, 86%-uk férfi. 1997-hez viszonyítva 2002-ben 7%-kal kevesebb férfi követett el könnyű testi sértést: számuk 798-ról 745-re csökkent. A női elkövetők száma harmadával nőtt a hat év alatt, noha számuk még így is alacsonyabb, mint a férfiaké: 2002-ben 156 női elkövető volt.³⁰ Ezt a bűncselekményt is többnyire 18 év felettek követik el (84%, számuk 750 körüli volt évente). 14 és 18 év közötti a hat év során az összes elkövető 14%-a³¹; számuk 100 körüli volt évente. A gyermekkorúak aránya 2%. Ijesztő tendencia mutatkozik, hiszen a vizsgált időszak végére két és félszeresére emelkedett a gyermekkorú elkövetők száma. Bár az esetszámok alacsonyak - 15-ről 38-ra nőtt a 14 év alatti elkövetők száma - a változás elgondolkodtató.

A **sértettek** száma 6 év alatt 40%-kal nőtt (2731-ről 3927-re). A könnyű testi sértés esetében is többnyire 18 év felettek az áldozatok (84% - 2500 körüli a számuk évente). Az összes sértett 10%-a volt fiatalos a hat év átlagában. 1998 óta számuk emelkedést mutat, mintegy negyedével több volt 2002-ben, mint 2001-ben. A gyermekkorú sértettek száma egy év alatt közel 90%-kal emelkedett 2002-re. A nemi megoszlás alapján a sértettek 65%-a férfi. A vizsgált hat évben folyamatos emelkedés tapasztalható (2002-ben 2528-an voltak, az 1997-es 1825-höz képest). 1997 és 2002 között a női sértettek száma, több mint 50%-kal³², míg a férfi sértetteké közel 40%-kal nőtt.

Azok a férfiak, akik családtagjuk sérelmére követnek el könnyű testi sértést, a statisztika szerint egyre kevesebben vannak. Az összes férfi elkövető kb. negyedének áldozata kerül ki a családjából (200 körüli a számuk)³³. Ha egy férfi a családja valamely tagja ellen követett el könnyű testi sértést, akkor az esetek felében a házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa sérelmére tette azt. (Ezen belül az esetek 73%-ában a felesége/élettársa ellen - a még fennálló kapcsolatban.) Számuk 1997 és 2000 között hol növekedett, hol csökkent. Az utolsó két év adatai szerint egyre kevesebb férfi követ el könnyű testi sértést házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa sérelmére. A közeli rokona ellen könnyű testi sértést elkövető férfiak 1997-hez képest 10%-kal voltak kevesebben 2002-ben. A szülő/nevelő kategórián belül többnyire a vér szerinti apa az elkövető³⁴. A

²⁹ Kétéves periódusok váltották egymást: a növekedést mindig csökkenés követte: 1997 és 1998 között közel 10%-kal emelkedett, míg 1999-re több mint 20%-kal csökkent a könnyű testi sértést elkövetők száma. Ezt követően újra több elkövető volt, 2001-ben alacsonyabb számot, míg a 2002-es évben újabb növekedést mutat a statisztika (több mint 10 %-osat).

³⁰ Nem volt egyenletes az emelkedés: 2001 és 2002 között 40%-kal emelkedett egy év alatt: 108-ról 156-ra.

³¹ 13%-kal kevesebben voltak 2002-ben, mint 5 évvel korábban

³² 906-ról 1399-re emelkedett a számuk.

³³ 192-ről 172-re csökkent a számuk.

³⁴ 1997-hez viszonyítva 2002-ben 10,4%-kal kevesebben voltak, akiknek 74 %-a a vér szerinti apa.

statisztika szerint a számuk alacsony, kb. 20 elkövetőről van szó évente. A női elkövetők között a családtagjuk ellen vétők aránya a könnyű testi sértés esetében is magasabb (28%). Számuk folyamatosan változott, hol többen, hol kevesebben voltak, de a vizsgált időszak végére nem történt lényeges változás.³⁵ Ha a nő a családja valamely tagja ellen követett el könnyű testi sértést, akkor az esetek közel felében a házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa sérelmére tette azt. (Ezen belül az esetek 70%-ában a férje, élettársa ellen.) Számuk a hat év során, emelkedést követően, csökkent. Az esetszám kb. 20 évente, de pl. 1999-ben csupán 7 volt. A másik két hozzátartozói csoport sérelmére évente kb. 10-10 nő követett el könnyű testi sértést.

2.1.2.2 Súlyos testi sértés

A súlyos testi sértést **elkövetők** száma 6000 körüli évente. 2002-ben 7%-kal kevesebben követték el ezt a bűncselekményt 1997-hez viszonyítva (a legtöbb elkövető - 6204 - 1998-ban volt). Az elkövetők 90%-a férfi. (A statisztika szerint a hat év alatt egyre kevesebben voltak, de a csökkenés nem annyira jelentős.³⁶) Az elkövető nők száma tizede a férfiakénak, évente átlag 540 körüli. Az elkövetők 93%-a felnőtt korú. A két fiatalabb korosztály elkövetőinek száma évente 450 körül van.³⁷

A súlyos testi sértést **elszenvedők** száma csupán 1998-ban lépte túl a 8000-es határt, a többi vizsgált évben 7500 körüli volt. A sértettek korcsoport szerinti megoszlása a 18 év felettiak magas arányát mutatja (94%), míg a fiatakorúak és gyermekkorúak kb. 500-an voltak évente.³⁸ Az utolsó három évben folyamatosan emelkedett a gyermekkorúak sérelmére elkövetett súlyos testi sértések száma is.³⁹ A sértettek 74%-a (kb. 5600 fő) férfi, míg évente mintegy 2000 nő válik súlyos testi sértés áldozatává. (Ez a szám nemigen mutatott jelentős változásokat a vizsgált időszakban.)

A súlyos testi sértést a statisztika szerint az elkövetők közel 30%-a valamely hozzátartozója sérelmére követi el. Az férfiak esetében ez az arány 27%, ami 1400-1500 férfit jelent⁴⁰ évente. Az a férfi, aki hozzátartozója ellen cselekedett, a regisztrált esetek több mint a felében a házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa sérelmére követett el súlyos testi sértést. Ez kb. 750 elkövetőt jelent évente, akik ezen belül inkább (77,5%) a feleségük/élettársuk ellen vétettek.⁴¹

³⁵ 35 volt 1997-ben, 1998-ban 43, 2002-ben 37 volt.

³⁶ 5586-an voltak 1997-ben, 2002-ben 5114-en.

³⁷ Súlyos testi sértést a 14-18 évesek közül kb. 370-en követtek el a vizsgált években, míg a gyermekkorúak kb. 50-en voltak évente.

³⁸ 2002-ben 15%-kal több fiatakorú sértett volt, mint 1997-ben. Míg a 14-18 év közöttiek 300-350 körüli számban váltak sértetté, 2002-ben számuk megközelítette a 400-at.

³⁹ Az évente kb. 110-120 14 évnél fiatalabb sértett, 2002-ben már 150 körüli volt.

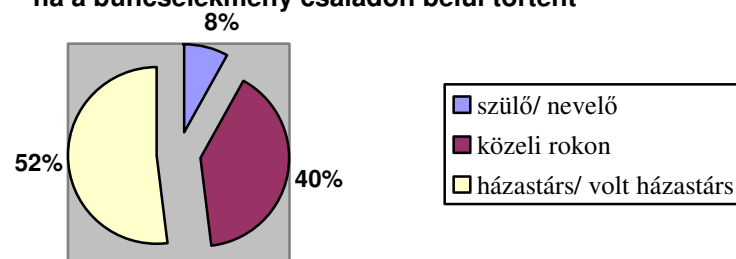
⁴⁰ Az adatok csökkenést mutatnak, 1997-ben 1499-en, 2002-ben „csupán” 1338-an voltak.

⁴¹ A regisztrált adatok szerint ez 550-600 férfit jelent évente.

A közeli rokona ellen súlyos testi sértést elkövető férfiak száma egyenesen csökkent 2001-ig, 2002-ben ugyanannyi volt, mint az azt megelőző évben (526).⁴² Azok a férfiak, akik valamely közeli rokonuk ellen követtek el súlyos testi sértést, leginkább (kb. 300-an évente) egyéb hozzátartozójuk, illetve szüleik (kb. 200-an⁴³) sérelmére tették azt. A szülő/nevelő kategórián belül többnyire (77%) a vér szerinti apa az elkövető, számuk 2002-re 22%-kal csökkent. Átlagosan 120 apa bántalmazta súlyosan gyermekét. (6. sz. ábra) A súlyos testi sértést a hozzátartozójuk sérelmére elkövető nők aránya magasabb (46%), mint a férfiaké. Az összes női elkövető száma 500-540 közötti; közülük 250 alatti azok száma, akik a rokonuk ellen lépnek fel. A valamely családtagja sérelmére súlyos testi sértést elkövető nők közel kétharmada a házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa ellen tette azt. Számuk a hat év során folyamatosan csökkenést mutat.⁴⁴ Ezen belül az esetek 81%-ában⁴⁵ a férje/élettársa volt a sértett. A másik két hozzátartozói kategóriában 100-nál kevesebb nő követ el bűncselekményt, ami az összes súlyos testi sértést elkövetőkhöz viszonyítva alacsonynak mondható. A közeli rokona sérelmére súlyos testi sértést elkövető nők száma kb. 70 évente. Közülük kb. 40-en egyéb hozzátartozójuk ellen követik el ezt a bűntettet (55%); míg kb. 20-an a szüleik ellen lépnek fel.⁴⁶ Évente a statisztika szerint kb. 20 anya bántalmazza súlyosan - leginkább (91%) vér szerinti - gyermekét⁴⁷ (7. sz. ábra)

6. ábra: Súlyos testi sértést elkövető férfiak és sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

A súlyos testi sértés férfi elkövetői a sértettel való kapcsolat alapján, ha a bűncselekmény családon belül történt

⁴² 19%-kal kevesebb férfi követett el súlyos testi sértést rokona ellen a statisztika szerint, mint 1997-ben.

⁴³ Bár számuk csökkent 187-ről 146-ra.

⁴⁴ 182 volt 1997-ben; 2002-ben 147.

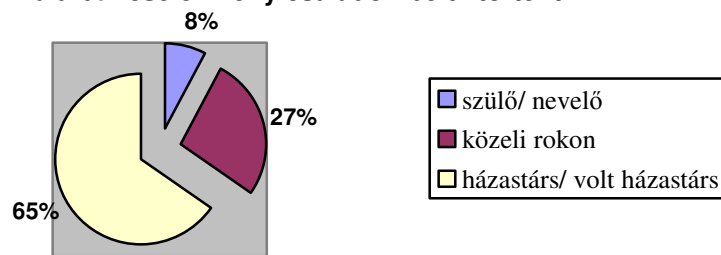
⁴⁵ Évente kb. 130 esetben.

⁴⁶ A testvére ellen fellépő nők száma 10 alatti; míg az unokáját súlyosan bántalmazó nagymama; illetve nagyszülőjét bántalmazó unoka ritka.

⁴⁷ Számuk emelkedést mutat, amíg 1997-ben 18, 2002-ben 25 anya követett el gyermeke sérelmére súlyos testi sértést.

7. ábra: Súlyos testi sértést elkövető nők és sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

A súlyos testi sértés női elkövetői a sértettel való kapcsolat alapján, ha a bűncselekmény családon belül történt

2.1.2.3 Gondatlanságból elkövetett testi sértés

Gondatlan testi sértést évente kb. 240-en követnek el, az esetek háromnegyed részében felnőtt férfiak felnőttek (fele-fele arányban nők és férfiak) sérelmére. Az ügyek 30%-a történik családon belül. Az elkövetők száma mind a férfiak, mind a nők esetében alacsony - 50 férfi (a férfi elkövetők 27%-a) és 30 nő (a nők 46%-a) követi el családon belül ezt a bűncselekményt. A sértetteket tekintve a férfiak leginkább feleségük/élettársuk (20 fő), a nők vér szerinti gyermekük (20 fő) sérelmére követik el a gondatlan testi sértést.

Az általunk vizsgált további három bűncselekmény, bár hipotézisünk szerint a családon belüli erőszak során elkövetett bűntettek közé tartozik, a statisztika éppen az ellenkezőjét mutatja.

2.1.3 Kényszerítés (Btk. 174. §)

A kényszerítés büntettét elkövetők száma a 100-at sem éri el évente.⁴⁸ Az elkövetők többnyire felnőtt férfiak (88%, évente kb. 75 fő).⁴⁹ Évente mintegy 140 fő vált kényszerítés sértettjévé, akiknek többsége (71%) 18 év feletti volt. A két fiatalabb korosztályból együtt kb. 45 fő ellen követte el kényszerítést.⁵⁰ A sértettek nemi megoszlása a férfiak többségét mutatja (2/3).⁵¹ Nők sérelmére a statisztika szerint nem túl gyakran követnek el kényszerítést: számuk évente kb. 50.⁵² A kényszerítés büntette kis számban fordul elő családon belül. Az összes elkövető a hat év átlagában kb. 10%-ban követte el valamely rokona ellen, ami évente kb. 10 esetet jelent.⁵³

2.1.4. Személyi szabadság megsértése (Btk.175. §)

A személyi szabadság megsértését **elkövetők** száma évente átlagosan 360 fő,⁵⁴ az elkövetők leginkább (86%) férfiak.⁵⁵ A női elkövetők száma évente 50 fő.⁵⁶ Az elkövetők többnyire felnőttek (91%). A **sértettek** száma évente mintegy 650; ők jellemzően (4/5-ük, azaz kb. 500 fő) 18 év feletti. Ezt a bűncselekményt inkább nők ellen követik el - a sértettek 63%-a (370 fő) nő.⁵⁷

A statisztika szerint mintegy 80-an követik el személyi szabadság megsértését valamely hozzátartozójuk sérelmére. A büntettet elkövető férfiak 22%-a (kb. 70 férfi évente) lép fel valamely családtagja sérelmére.⁵⁸ Közülük 50 a házastársa/élettársa, volt házastársa/volt élettársa sérelmére követi el a cselekményt. A feleség/élettárs és a volt feleség/volt élettárs között kb. 50-50% az arány.⁵⁹ Ez az első olyan vizsgált bűncselekmény, ahol nem egyértelmű, hogy a fennálló kapcsolatban lévők nagyobb arányban válnak áldozattá, mint a volt partnerek. A másik két

⁴⁸ Legmagasabb 1999-ben volt, ekkor 92 elkövetőt találunk a statisztikában.

⁴⁹ A nők - nyilván a testi erővel összefüggésben - jóval kevesebben követnek el kényszerítést. Számuk évente kb. 10.

⁵⁰ A fiatalok száma magasabb, mint a 14 év alattiaké, kb. 30 évente. Emelkedett a számuk a hat év során, míg 1997-ben 21, 2002-ben már 38 14-18 év közötti sértettet jelez a statisztika. A gyermekkorú sértettek száma kb. 10 évente, de 2000-ben 24-et mutat a statisztika.

⁵¹ Jelentősen emelkedett a vizsgált időszakban a számuk, hiszen 64-ről 111-re nőtt hat év alatt.

⁵² Nem egyértelmű minden évben, míg 1997-ben 36 nő ellen követte el kényszerítést, 2001-ben 58, 2002-ben 38 nő ellen.

⁵³ Ők szinte kizárólag férfiak. 2000-ben 11 férfi követett el kényszerítést valamely hozzátartozója ellen. A 11 eset hozzátartozói megoszlása: 2 - gyermeke; 4 - egyéb rokona, 5 - volt felesége/volt élettársa ellen követett el kényszerítést.

⁵⁴ 1997-ben 384, 2002-ben 349 elkövetőt találunk.

⁵⁵ Számuk 338-ról 290-re csökkent a hat év során.

⁵⁶ 2002-ben 1997-hez képest 30%-kal több nő követte el ezt a bűncselekményt, míg 1997-ben 46-an, 2002-ben már 59-en voltak.

⁵⁷ A női sértettek száma 2002-re a hat év alatt 31%-kal emelkedett, 321-ről 420-ra.

⁵⁸ Számuk 57-ről hat év alatt 72-re emelkedett.

⁵⁹ 1997-ben és 2002-ben inkább a volt élettárs/volt feleség volt a büntett elszenvetője, 2001-ben inkább a feleség/élettárs. 1997-ben 25, 2002-ben 33 férfi követett el személyi szabadság megsértését a volt társa ellen, míg a házastársa/élettársa sérelmére 1997-ben 19-en, 2002-ben 23-an.

csoportba tartozó hozzátartozói ellen évente kb. 20 férfi követi el a személyi szabadság megsértését. Közülük is inkább az egyéb hozzátartozójuk (10 fő); a szülei (4 fő), illetve gyermekük (kb. 4 fő) sérelmére.⁶⁰

2.1.5 Magánlaksértés (Btk. 176. §)

Évente kb. 1300-an követnek el magánlaksértést, leginkább férfiak (83%). Számuk 1154-ről 1006-ra csökkent a hat év során. A statisztika alapján ezt a bűncselekményt szinte egyáltalán nem követik el családon belül, hiszen az összes elkövető mindössze 0,4%-a követett el magánlaksértést valamely hozzátartozója sérelmére.

2.2 Nemi erkölcs elleni bűncselekmények

A nemi erkölcs elleni bűncselekményeket döntően férfiak követik el, leginkább felnőtt nők sérelmére. Az ismertté vált bűncselekmények 16%-a történik a családon belül.

2.2.1 Erőszakos közöszülés (Btk. 197. §)

Az erőszakos közöszülést is leginkább férfiak követik el a nők sérelmére. A statisztika szerint – a vélhetően magas látencia ellenére is – az esetek 20%-át családon belül követik el.

A vizsgált hat év során az első évben volt a legtöbb **elkövető**, ezt követően évről évre csökkent a számuk.⁶¹ Az erőszakos közöszülést szinte kizárólag férfiak, leggyakrabban (85%) felnőttek követik el. (1997-ben 38, 2002-ben 23 fiatalos követett el erőszakos közöszülést.) A **sértettek** száma is folyamatosan csökkent, évente kb. 300 volt.⁶² A női sértettek aránya 98%-os.⁶³ Ezt a bűncselekményt is (legalább is az ismertté váltakat) inkább 18 év feletti sérelmére követik el – a sértettek 61%-a (évente kb. 200 sértett) volt felnőtt korú. A fiatalosok sérelmére a hat év folyamán kb. 22%-ban követtek el erőszakos közöszülést, a vizsgált időszakban 57%-kal csökkent a számuk: 116-ről 50-re. A 14 év alattiak sérelmére elkövetett bűncselekmények száma is csökkent, de nem olyan jelentős mértékben: 58-ről 47-re.

⁶⁰ Ha a női elkövetőket vizsgáljuk, a családon belül elkövetők aránya kb. 20%-os, de miután a személyi szabadság megsértését kevés nő követi el, a rokonok ellen fellépők száma is alacsony, évente kb. 10. 1997-ben 11; 2000-ben 5; 2002-ben ismét 11 volt.

⁶¹ 2002-re 304-ről 205-re.

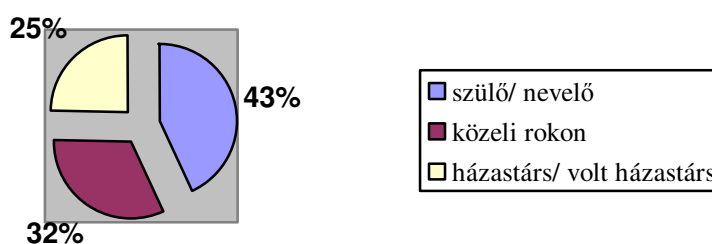
⁶² 386-ről 292-re csökkent hat év alatt.

⁶³ Ez évente kb. 320 nőt jelent.

Az erőszakos közöszülést elkövetők 22%-a valamely hozzátartozója sérelmére valósította meg tettét. A kizárólag férfi elkövetők száma 50 körüli.⁶⁴ A gyermekük ellen erőszakos közöszülést elkövető szülők/nevelők száma 2001-ig csökkent, 2002-ben viszont emelkedett.⁶⁵ Leggyakrabban a vér szerinti szülő az elkövető (65%, átlag 14 férfi évente⁶⁶). A közeli rokona sérelmére ezt a büntetett elkövetők száma évente 17 fő átlagosan.⁶⁷ A családi kapcsolat alapján többnyire az egyéb hozzátartozó sérelmére követik el (évente 10 férfi). A házastárs/élettárs, volt házastárs/volt élettársa sérelmére elkövetett erőszakos közöszüések száma 10 körüli volt a statisztika szerint.

8. ábra: Erőszakos közöszülést elkövetők és a sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

Az erőszakos közöszülés bűncselekmény összes elkövetője a sértettel való kapcsolat alapján, ha a bűncselekmény családon belül történt

2.2.2 Szemérem elleni erőszak (Btk. 198. §)

Szemérem elleni erőszakot többnyire férfiak követnek el, 28%-ban a család leány gyermeke sérelmére.

Évente kb. 140-en **követnek el** szemérem elleni erőszakot (a számuk valamelyest növekedett a vizsgált időszakban, 135-ről 146-ra). Az elkövetők többnyire (81%) felnőttek.⁶⁸ A másik két korcsoportból évente 30-an követnek el szemérem elleni erőszakot. (Inkább a 14-18 év közöttiek, de a gyermekkorúak száma is növekedett a vizsgált években.⁶⁹)

A szemérem elleni erőszak **sértettjeire** vonatkozó adatok csupán 2000-től állnak rendelkezésre. A sértettek közel fele gyermekkorú, a felnőtt sértettek aránya 30% körüli a három év során (évente 64 fő). A gyermekkorú sértettek száma átlagosan 100, a fiataloké 34 fő. (A 2002-

⁶⁴ Számuk növekedett: 1997-ben 47, 2002-ben már 59 férfi követett el valamely nőrokona sérelmére erőszakos közöszülést.

⁶⁵ 25-ről 22-re csökkent. Jelentős, hogy 1998-ban több nevelt gyermek ellen követett el erőszakos közöszülést a nevelőapja, mint a többi évben (12 fő).

⁶⁶ 21 volt 1997-ben, 2002-ben 16.

⁶⁷ 1999-ben volt a legmagasabb, ekkor 24 volt.

⁶⁸ A vizsgált időszakban 104-ről 117-re nőtt a számuk.

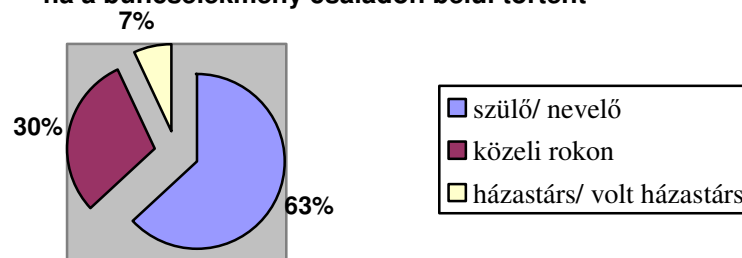
⁶⁹ A fiatalok száma 26-ről 17-re csökkent, míg a gyermekkorúaké 5-ről 12-re nőtt.

es adatok mutatják a legtöbb gyermek-, illetve fiatalkorú sértettet). Többnyire női sértettekről beszélhetünk, ez átlag 185 nőt jelent évente (a férfiak száma évente kb. 13).

A szemérem elleni erőszakot az elkövetők 28%-a valamely családtagja sérelmére valósította meg. A nőrokonuk ellen fellépő férfiak száma évente mintegy 40. A szemérem elleni erőszak büntettét átlag 25 férfi követte el gyermeke sérelmére.⁷⁰ Nincsen számottevő eltérés a vér szerinti apa és a nevelőapa megoszlása között.⁷¹ A másik két hozzátartozói csoportba tartozó nőrokona ellen évente átlag 15 férfi követett el szemérem elleni erőszakot. A házastárs/élettárs csoportban alacsony az esetek száma. A közeli rokon kategórián belül jellemzően az egyéb nőhozzátartozó sérelmére követi el évente kb. 10 férfi ezt a bűntettet.

9. ábra: Szemérem elleni erőszakot elkövetők és a sértettek viszonyának megoszlása a családtag sérelmére elkövetett bűncselekményeknél

A szemérem elleni erőszak elkövetői a sértettel való kapcsolat alapján, ha a bűncselekmény családon belül történt

2.2.3 Megrontás (Btk. 201-202. §§)

A megrontás elkövetői többnyire felnőtt férfiak. Minden ötödik elkövető lépett fel valamelyik rokona ellen.

Az elkövetők száma évente átlagosan 140, nemüket tekintve szinte kizárólag férfiak. A többség (évente kb. 100 fő) 18 év feletti, a fiatalkorúak száma évente 40 körüli volt. A sértettekről egyáltalán nem áll rendelkezésre adat. Az 1997 és 2002 közötti időszakban a megrontást elkövetők átlagosan 22,5%-a (évente 32 férfi) követte el cselekményét valamely hozzátartozója sérelmére.⁷² A rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint a hozzátartozó sérelmére megrontást elkövetők fele házastársát rontotta meg. Mivel ez fogalmilag kizárt, ezért valószínű, hogy itt vagy statisztikai hiba történt, vagy élettársinak minősített kapcsolatokat regisztráltak így. (Pld: kiskorú lány „élettárs-

⁷⁰ A gyermekük ellen elkövetők (szülők/nevelők) száma 2002-ben ugyanannyian volt, mint 1997-ben.

⁷¹ Csakúgy, mint 1997-ben, 2002-ben is 13 nevelőapa és 12 vér szerinti apa követte el ezt a bűntettet gyermeke sérelmére.

⁷² 1997-ben 33-an, míg 2002-ben 42-en követték el ezt a bűntettet.

szerű” kapcsolatban él fiatalos barátjával) A házastárs mellett meg kell említeni a szülő kategóriáját is. 2002-ben a 42 elkövető egyharmada (14) a lányát/nevelt lányát rontotta meg.

2.3. Ifjúság elleni bűncselekmény – Kiskorú veszélyeztetése (Btk. 195.§)

Ezt a bűncselekményt leginkább (74%) családon belül követik el, többnyire kisfiúk sérelmére.

Évente átlagosan 400-an követik el a kiskorú veszélyeztetését, 1997 és 2002 között az **elkövetők** száma növekedett.⁷³ A férfiak többségben vannak (260 fő évente), a férfi-női megoszlás 65%-35%. A nők száma hat év alatt 118-ról 165-re emelkedett.

A **sértettek** között a gyermek- és fiatalosok megoszlása 60-40%.⁷⁴ A kiskorú veszélyeztetés sértettjeinek száma 1000 körüli évente.⁷⁵ A sértettek 2/3-a férfi (fiú). Évente átlagosan 680 fiú válik kiskorú veszélyeztetés sértettjévé - jelentős változás a számukban nem mutatkozik. A női (lány) sértettek száma a hat év alatt emelkedett - amíg 1997-ben 363-an, 2002-ben már 416-an voltak.

Ezt a bűncselekményt 74%-ban családon belül követik el az elkövetők – a kiskorú veszélyeztetése tipikusan családon belüli bűncselekmény. A kiskorú veszélyeztetését elkövető férfiak átlagosan 70%-a követte el cselekményét valamely családtagja sérelmére. 1997-ben és 2002-ben is ugyanannyian voltak: 191 férfi követett el a bűncselekményt valamely kiskorú családtagja sérelmére. A valamely családtagja sérelmére kiskorú veszélyeztetésének büntetett elkövető nők aránya ennél a bűncselekménynél is magasabb, mint a férfiaké (81%). A női elkövetők száma kb. 140 évente. Ebből azok száma, akik valamely hozzátartozójuk sérelmére követtek el kiskorú veszélyeztetést, hat év alatt jelentősen emelkedett: 95-ről 133-ra. A férfiakhoz hasonlóan a nők is leginkább a vér szerinti gyermekük sérelmére követik el a kiskorú veszélyeztetését. Számuk átlagosan évente 100 fő, de 2002-re közel 50%-kal emelkedett a számuk hat év alatt, 79-ről 122-re.

3. Összegzés

A fenti oldalakon számok és arányok erdején kellett átvágnia magát az érdeklődő olvasónak. Ezek a számok azonban talán fontos tanulságokkal szolgálhatnak, amennyiben a hozzátartozók sérelmére elkövetett bűncselekmények egy aspektusát, nevezetesen a hatóság adataiból megismerhető „valóságát” tárják fel. A valóság nyilván nem, illetve nem csak ez. Néhány

⁷³ Számuk 383-ról 419-re nőtt 2002-re.

⁷⁴ Megjegyezzük, hogy a statisztikában néhány felnőtt korú sértettet is találtunk, de ezeket nem vettük figyelembe.

⁷⁵ A számukban növekedés mutatkozik, de nem jelentős mértékben. 1997-ben 1020, 2002-ben 1065 sértett volt.

fontosabb, a statisztikai adatokban megmutatkozó összefüggést, fontosabb gondolatot összefoglalásként újra kiemelünk.

Az ismertté vált személy elleni bűncselekmények közel egynegyedét, az emberöléseknek majdnem felét a családon belül követik el. A családon belüli bűncselekmények leggyakoribb áldozata a házastárs/élettárs, illetve a volt házastárs/volt élettárs, míg az esetek több mint egyötödében gyermeke sérelmére követi el a bűncselekményt a szülő/nevelő.

Bár a női elkövetők száma a családon belüli cselekményeket elkövetők között is jelentősen alacsonyabb, mint a férfiaké, a nők családtagjaik sérelmére rendre magasabb arányban követnek el bűncselekményt szinte valamennyi bűncselekményi kategóriában.

A legtöbb kiskorú veszélyeztetése családon belül történik, a sértettek többsége férfi/fiú. Ennek kihatása a felnőtt férfiak agresszivitására végiggondolandó, további vizsgálata előre mutató lehet a családon belüli erőszak kutatásában is.

Végül, a kiskorú veszélyeztetésével szemben bizonyos bűncselekmények (feltételezésünkkel ellentétben) a statisztika szerint nem tartoznak a családon belüli erőszak körébe (pl.: kényszerítés, magánlaksértés stb.). Ennek elemzése talán egy másik tanulmány tárgya lehetne.